

David Foenkinos

La família Martin

Traducció de Pau Joan Hernández

DAVID FOENKINOS

La família Martin

Traducció de Pau Joan Hernández

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *La famille Martin*
© Éditions Gallimard, 2020

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Primera edició: setembre del 2021

© de la traducció: Pau Joan Hernández, 2021

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Realització Planeta

DIPÒSIT LEGAL: B. I I.437-2021
ISBN: 978-84-297-7965-3

I

Em costava escriure; no me'n sortia. Durant anys, havia inventat tot d'històries, sense basar-me pràcticament mai en la realitat. Estava treballant en una novel·la que havia de parlar sobre els tallers d'escriptura. L'acció s'havia de desenvolupar al llarg d'un cap de setmana dedicat a les paraules. Però precisament eren les paraules el que em faltava. Els meus personatges m'interessaven ben poc, em provocaven un vertigen d'avorriment. Vaig acabar pensant que qualsevol història real tindria més interès. Qualsevol existència que no fos la de la ficció. Molt sovint, quan anava a signar llibres, hi havia lectors que em venien a veure per dir-me: «Hauria d'explicar la meua vida. És increïble!». I segurament era veritat. Podia baixar al carrer, aturar la primera persona que trobés, demanar-li que m'oferís uns quants elements biogràfics, i estava segur que el que em digués em motivaria més que qualsevol nova invenció. I així va ser precisament com va començar tot. Em vaig dir realment: baixes al carrer, abordes la primera persona que et trobis i aquesta persona serà el tema del teu llibre.

A sota de casa meva hi ha una agència de viatges; cada dia passo per davant d'aquella estranya oficina en penombra. Una de les empleades surt sovint a fumar davant la botiga, i es queda allà pràcticament immòbil, mirant el seu telèfon. De vegades ja m'havia preguntat en què podia estar pensant;estic convençut que també els desconeguts tenen una vida. I vaig sortir de casa dient-me: si la trobo allà fumant, serà la protagonista de la meva novel·la.

Però la desconeguda no hi era. Una voluta de fum de més o de menys, i m'hauria convertit en el seu biògraf. A pocs metres, vaig descobrir una dona gran que traspasava el carrer arrossegant un carro de color violeta. La meva mirada va quedar atrapada. Aquella senyora encara no ho sabia, però acabava d'entrar al territori de les novel·les. S'acabava de convertir en el tema del meu pròxim llibre (si acceptava la meva proposta, és clar). Hauria pogut esperar a sentir-me més inspirat o atret per una altra persona. Però no, calia que fos *la primera persona que veiés*. No hi havia cap alternativa. Tenia l'esperança que aquella casualitat organitzada em portaria a una història palpitant, o m'empenyeria cap a un d'aquells destins que permeten comprendre determinats aspectes essencials de la vida. Sí, ho esperava tot, d'aquella dona.

M'hi vaig acostar i li vaig demanar disculpes per molestar-la. M'havia expressat amb la cortesia mel·líflua de qui ens vol vendre alguna cosa. Ella va alentir el pas, segura-

ment sorpresa de veure's abordada d'aquella manera. Li vaig explicar que vivia al barri i que era escriptor. Quan atures una persona que està caminant, cal que vagis a l'essencial. Sovint es diu que les persones grans són desconfiades, però em va dedicar immediatament un somriure cordial. Vaig sentir prou confiança per exposar-li el meu projecte.

—És que... M'agradaria escriure un llibre sobre vostè.

—Com diu?

—Ja sé que pot semblar una mica estrany... Però és una mena de repte que m'he llançat a mi mateix. Visc just aquí —vaig afegir, assenyalant el meu edifici—. Li estalvio els detalls, però el cas és que m'he dit que voldria escriure sobre la primera persona que em trobés pel carrer.

—No ho entenc.

—Podríem anar a fer un cafè perquè li pugui explicar la situació?

—Ara mateix?

—Sí.

—No puc. He de pujar a casa meva. Tinc coses per posar al congelador.

—Ah, ja ho entenc —vaig respondre, mentre em preguntava si aquella primera conversa no estava prenent un to absolutament patètic. M'havia sentit tot engrescat per la meva intuïció, però ara vet aquí que semblava abocat a escriure sobre la necessitat de no tornar a congelar els productes prèviament descongelats. Uns anys després d'haver guanyat el premi Renaudot, notava com em recorria l'esquena el calfred del declivi.

Li vaig proposar d'esperar-la al cafè de la cantonada, però ella es va estimar més que l'acompanyés. Demanant-me d'aquella manera que la seguís, m'estava oferint la seva

confiança sense reserves. Si jo hagués estat en el seu lloc, mai no hauria deixat entrar a casa tan fàcilment un escriptor. I encara menys un escriptor amb problemes d'inspiració.

4

Uns minuts després, estava assegut tot sol a la seva sala d'estar. Ella feinejava a la cuina. Em vaig sentir posseït, d'una manera completament inesperada, per una viva emoció. Les meves dues àvies havien mort feia molts anys; feia tant de temps que no m'havia trobat d'aquella manera en el decorat de la vellesa. Hi havia tants punts en comú: l'hule de la taula, el rellotge sorollós, els marcs daurats enquadrant les cares dels nets... Amb un nus a la gola, vaig recordar les meves visites. No ens dèiem res, però m'agradaven les nostres converses.

La meva protagonista va tornar amb una safata en la qual havia posat una tassa i unes pastetes. No havia pensat a servir-se res per a ella. Per tranquil·litzar-la, vaig resumir-li en poques paraules la meva carrera, però no semblava gens inquieta. En cap moment no li havia passat pel cap la possibilitat que jo pogués ser un home perillós, un impostor o un manipulador. Més endavant, vaig preguntar-li quin havia estat el motiu d'aquell excés de confiança. «Fa pinta d'escriptor, vostè», em va respondre, deixant-me un punt perplex. Per a mi, la majoria dels escriptors tenen un aire libidinós o depressiu. De vegades, tots dos alhora. Així doncs, per a aquella senyora, jo tenia l'aspecte de la meva professió.

Estava impacient per descobrir el meu nou tema de novel·la. Qui era ella? Abans de res, necessitava el seu cognom.

—Tricot —va anunciar.

—Tricot com el gènere de punt?

—Sí, això mateix.

—I de nom?

—Madeleine.

Així doncs, estava en presència de Madeleine Tricot. Un nom que em va deixar perplex durant uns segons. No hauria estat mai capaç d'inventar-lo. De vegades m'havia passat estar-me setmanes senceres cercant el nom o el cognom d'un personatge, convençut de la influència que una sonoritat pot arribar a tenir sobre un destí. Això m'ajudava fins i tot a comprendre determinats temperaments. Una Nathalie no es podia comportar com una Sabine. Sospesava els pros i els contres de cada apel·lació. I vet aquí que, sense tergiversar, em trobava davant Madeleine Tricot. És l'avantatge que té la realitat: que t'estalvies temps.

Per contra, hi havia un desavantatge important: la manca d'alternativa. Jo ja havia escrit una novel·la sobre una àvia i les problemàtiques de la vellesa. Hauria de tornar a caure en el mateix tema? No es pot dir que això em fes cap il·lusió, però havia d'acceptar totes les conseqüències del meu projecte. Quin interès podia tenir, si començava a manipular la realitat? Després de reflexionar-hi una mica, vaig pensar que no era cap casualitat si havia trobat la Madeleine: els escriptors tenim amb els nostres temes predilectes una relació semblant a la cadena perpètua.¹

1. El cert és que, sortint al carrer a les deu del matí al districte 17 de París, no hi havia gaires probabilitats d'ensopegar amb una animadora de discoteca.

La Madeleine vivia al barri des de feia quaranta-dos anys. Potser ja m'havia creuat amb ella un dia o altre, però el seu rostre no em deia res. Jo era relativament nou al veïnat, però m'agradava voltar pel carrer durant hores per pensar. Era un d'aquells per a qui l'escriptura és una forma d'anexió d'un territori.

La Madeleine devia conèixer les històries de molta gent del barri. Segur que havia vist créixer les criatures i morir els ancians; devia saber al darrere de quin comerç s'amagava una llibreria desapareguda. Segurament hi ha un plaer especial en el fet de passar una vida sencera en el mateix perímetre. Allò que se m'apareixia com una presó geogràfica era un món de referències, d'evidències, de proteccions. El meu gust desmesurat per la fugida m'empenyia a mudar-me sovint (de la mateixa manera que era d'aquells que no es treuen l'abric als restaurants). De fet, m'agradava allunyar-me del decorat dels meus records, al contrari de la Madeleine, que devia caminar cada dia damunt els rastres del seu passat. Quan passava per davant de l'escola de les seves filles, potser les tornava a veure corrent cap a ella i llançant-se-li als braços tot cridant «mama!».

Si bé encara no es podia dir que fóssim íntims, el cert és que la conversa havia engegat amb una gran fluïdesa. Passats uns minuts, em sembla que tots dos havíem oblidat el context de la nostra trobada. Això confirma una evidència: a la gent li agrada conversar. Un ésser humà és un compendi d'autoficció. Sentia la Madeleine il·luminada davant la idea que algú es pogués interessar per ella. Per on començaríem? No volia de cap de les maneres orien-

tar-la en la jerarquia dels seus records. Va acabar preguntant-me:

—He de parlar de la meva infantesa, d'entrada?

—Només si vol. No hi està pas obligada. Podem començar per altres períodes de la seva vida.

—...

Va semblar una mica perduda. Era preferible que jo la guiés pel dèdal del passat. Però, en el mateix moment que anava a començar la meva entrevista, va girar la mirada cap a un petit marc.

—Podríem parlar d'en René, el meu marit —va dir—. Va morir fa molt de temps... Em sembla que li agradarà que parli d'ell en primer lloc.

—Ah, d'acord... —vaig respondre jo, tot prenent consciència de passada que, a més dels lectors vius, hauria d'acontertar també els morts.

6

La Madeleine va respirar fondo, com una nedadora a punt de submergir-se en apnea, com si els seus records s'amaguessin al fons de l'aigua. I el relat va començar. Havia conegut en René a finals dels anys seixanta, en un ball del 14 de Juliol que tenia lloc en una caserna de bombers. A ella i a una amiga seva se'ls havia ficat al cap trobar un homenàs amb qui ballar. Però el primer que es va acostar a ella era més aviat poca cosa. A la Madeleine li va resultar simpàtic d'entrada, aquell home que es notava que no estava gens acostumat a abordar una desconeguda. I era cert. Devia haver sentit alguna cosa infreqüent, al cos o al cor, per haver-se atrevit a llançar-se d'aquella manera.

En René li va explicar més tard el motiu de la seva torbació. Segons li va dir, trobava que era idèntica a l'actriu Michèle Alfa. La Madeleine, com jo, no coneixia aquella actriu. Val a dir que no va fer gaires pel·lícules després de la guerra. Quan en va veure una fotografia en una revista, la Madeleine havia quedat força sorpresa: la semblança era vaga. En el millor dels casos, s'hauria pogut parlar d'un cert aire. Però per a en René, la Madeleine era pràcticament la doble d'aquella artista tan poc coneguda. Calia anar a cercar les arrels d'aquella emoció en una altra dimensió. L'havia remès a un episodi terrorífic de la seva infantesa, durant la guerra. La seva mare formava part d'una xarxa de resistència. Perseguida per la milícia, havia amagat el seu fill dins un cinema.² I en René, dominat per la por, s'havia aferrat buscant consol als rostres que apareixien a la pantalla. I el de Michèle Alfa s'havia convertit en una inoblidable presència protectora i tranquil·litzadora. I vet aquí que, al cap d'una mica més de vint anys, redescobria unes expressions semblants en la mirada d'una dona que havia trobat al ball dels bombers. La Madeleine li havia preguntat el títol de la pel·lícula. *L'aventure est au coin de la rue*, havia contestat en René. I jo vaig amagar la meva estupefacció: hi havia en aquell títol com una estranya picada d'ull al meu projecte. Jo també havia anat a buscar l'aventura a la cantonada.

La Madeleine tenia aleshores trenta-tres anys. Totes les seves amigues ja estaven casades i eren mares de famí-

2. Aquesta història em va recordar el director de cinema Claude Lelouch, que ha explicat moltes vegades que la seva mare el deixava durant jornades senceres en sales de projeccions, durant l'Ocupació, i que va ser així com va néixer la seva vocació.

lia. Es deia a si mateixa que potser ja havia arribat l'hora de «posar seny». Va precisar que feia servir aquesta expressió en referència al llibre de Simone de Beauvoir *Mémoires d'une jeune fille rangée* (*Memòries d'una noia assenyada*), que s'havia publicat uns pocs anys abans. No volia ser desconsiderada cap al seu marit, però s'estimava més dir-me la veritat: en aquell temps, havia escoltat més sovint la veu del seny que la de la rauxa. Era tan agradable ser estimada per un home tranquil·litzador i segur del que sentia..., tan agradable que podia oblidar la realitat dels seus propis sentiments. Amb el temps, la delicadesa d'en René havia triomfat. No hi havia cap mena de dubte: la Madeleine l'havia estimat. Però no havia arribat a sentir mai per ell tot el trasbals del seu primer amor.

*

Va fer una pausa, reticent davant la idea d'evocar una història que semblava dolorosa. Hi ha dolors que no arriben a cicatritzar mai, vaig pensar. Evidentment, em vaig sentir intrigat per aquella referència a una passió probablement tràgica. Em semblava que era una pista que calia tenir molt en compte de cara a la meua novel·la. Però la Madeleine s'estava confiant ja d'una manera tan espontània, que no volia forçar-la demanant-li de desenvolupar el que acabava d'esbossar. Ja hi tornaria més endavant. I si bé no puc revelar de seguida tot allò que descobriria més endavant, ja puc anunciar que aquesta història, per la seva intensa naturalesa, tindrà un lloc determinant en el relat.

*

De moment, però, quedem-nos amb en René. Després d'haver-se conegut al ball, van prometre que es tornarien a veure ben aviat. Uns mesos després, es van casar, i passats uns anys eren pares. L'Stéphanie va néixer el 1974 i la Valérie el 1975. En aquella època, no era gaire freqüent ser mare pels volts dels quaranta. La Madeleine ho havia anat endarrerint sobretot per motius professionals. Si bé la maternitat l'havia complagut, n'havia viscut malament les conseqüències sobre la seva carrera. Per a ella, era una gran injustícia cap a les dones imposada per una societat d'homes. «I el meu marit, a tot això, treballava cada cop més. Jo estava molt sovint sola amb les dues nenes...», va dir aleshores amb certa amargor. Però semblava força inútil fer-li retrets a un mort.

En René segurament no es va adonar de la frustració de la seva dona. Estava orgullós de la seva carrera als transports metropolitans de París. De simple conductor de metro, havia arribat a ocupar un dels màxims llocs de responsabilitat de l'empresa. Aquesta s'havia convertit per a ell en una segona família, de tal manera que la jubilació li havia caigut al damunt com un cop de destràl. La Madeleine s'havia trobat així davant un marit completament desemparat. «No va resistir estar-se sense fer res», va repetir tres vegades, cada cop en veu més baixa. Ja feia vint anys que era mort, però la nostra conversa proporcionava al passat tota la brillantor d'una emoció recent. En René es llevava als matins com un combatent sense guerra. La seva dona l'animava a reprendre els estudis, a exercir alguna activitat de voluntariat, però ell declinava totes les propostes. En el fons, s'havia sentit profundament afectat per la manera com tots els seus antics col·legues s'havien anat distanciant progressivament d'ell. Havia pres consciència

de l'absoluta vacuïtat de les relacions que havia establert, i després d'allò tot li semblava absurd.

Un càncer de còlon havia acompanyat aquella davallada; una manera de poder donar un nom a un estat difús. El dia de l'enterrament, quan encara no havia passat un any de la seva jubilació, van fer acte de presència molts directius i empleats de l'empresa. La Madeleine se'ls havia anat mirant un per un, sense dir res. Alguns van pronunciar unes paraules durant la cerimònia per lloar un home recte i cordial, però ell ja no era allà per sentir aquells testimonis tardans d'una amistat indeleble. La seva dona va trobar aquella actitud francament patètica, però no va dir res. Va preferir abandonar-se al record de tot el que hi havia hagut de dolç entre ells, d'aquella forma d'entesa plàcida. Havien fet tantes coses junts, havien compartit tantes alegries i tristeses, i ara tot s'havia acabat.

La Madeleine havia parlat d'en René d'una manera ben vívida (a estones semblava que s'hagués de reunir amb nosaltres a la sala d'estar). Aquesta era per a mi la més bella de les posteritats: continuar vivint dins un cor. Em vaig preguntar com es podia sobreviure a l'amor d'una vida. Passar quaranta o cinquanta anys amb una persona, tenir de vegades la sensació que és com el teu reflex al mirall, i després, un dia, tot s'ha acabat. Es deu allargar la mà per tocar el buit, notar estranys moviments al llit o pronunciar paraules que es converteixen en conversa òrfena. No es viu sol, sinó amb una absència.

7

La Madeleine va acabar dient-me: «I si l'anéssim a visitar al cementiri?». Jo m'hi vaig negar educadament, amb el

pretext que no creia que fos legítim per part meva (cadascú té les seves excuses). No volia de cap de les maneres que m'embarqués en l'escriptura d'una novel·la que servís de regadora per a les flors d'una tomba. M'estimava més centrar-me en els vius. Vaig aprofitar per preguntar-li per les filles. Només dir el nom de l'Stéphanie va provocar un gest d'incomoditat. Vaig veure que no podria fer preguntes directes; havia de tenir paciència, i estava segur que no trigaria a il·luminar totes les zones d'ombra.

L'Stéphanie havia marxat a viure a Boston després d'haver conegut un americà. Escoltant la Madeleine, gairebé semblava que la seva filla s'hauria casat amb qualsevol home sempre que no fos francès. A banda d'això, no semblava que sabés gaires coses d'aquell americà. Les poques vegades que la Madeleine l'havia vist, l'home s'havia mostrat en tot moment increïblement somrient. Però, segons ella, aquell somriure era com *una esquerda en una paret*, només es veia allò, tant que s'oblidava la paret i la casa que hi havia al voltant. Treballava en un banc, però l'Stéphanie mai no havia entrat en detalls. Parlava amb la seva mare per Skype, i per a la Madeleine era desesperant haver de mantenir aquelles converses virtuals amb la filla i amb les dues netes. Era ben complicat poder-les abraçar. I, a més, hi havia una altra qüestió: la llengua. No comprenia per què l'Stéphanie no parlava francès amb les seves filles. Així, havia de sentir a través de la pantalla de l'ordinador «Hello Mamie», o «Happy Birthday Mamie» quan era el seu aniversari. Era com una barrera suplementària que la seva filla havia construït.

Per sort, la Valérie vivia al barri i la passava a veure gairebé cada dia. La Madeleine va somriure: «En tinc una que no veig mai i una altra que veig una mica massa!».

Encara que allò no fes riure, vaig rebre com una bona notícia el fet que la meva protagonista tingués una mica de sentit de l'humor i capacitat de riure's d'ella mateixa. Però trobava admirable que una dona de la meua edat anés tan sovint a veure la seva mare i a interessar-se per les seves necessitats. La Valérie devia ser una persona d'aquelles amb qui es pot comptar, que devia «fer-se'n càrrec», com es diu normalment per referir-se a aquelles vides farcides d'obligacions familiars i d'abnegació permanent. Simple suposició, en tot cas, perquè la Madeleine no es va estendre gaire parlant de les seves filles. Jo vaig poder intuir de manera clara un distanciament entre les dues germanes. Més endavant, descobriria que no es parlaven, i les raons d'un conflicte que es remuntava a diversos anys enrere.

8

Estava molt content amb aquelles primeres confidències. La meua novel·la prenia cos més enllà de les meves expectatives. Però no havia de cantar victòria. Desconfio de la facilitat. Tota evidència implica una premonició de desastre. Aquesta certesa em converteix, segurament, en un pessimista; m'estimo més anticipar les decepcions. Tenia l'esperança que la vida de la Madeleine no acabés desembocant en una enèsima novel·la inacabada.

De moment, res no feia témer que això pogués passar. Es mostrava espontàniament oberta, i jo deixava que es desviés entre els seus records sense guiar-la mai. Un cop liquidat ràpidament el tema de les filles, va passar amb naturalitat a parlar de la seva vida professional. Havia treballat com a costurera, sobretot amb Karl Lagerfeld. Imme-

diatament, la vaig interrompre: no trobava estrany dir-se de cognom Tricot quan s'exerceix una activitat com aquesta? Hi havia com una predestinació, no?³ L'hi devien haver repetit tota la vida: no havia estat massa fi amb el meu comentari. Em va aclarir que es tractava del cognom del seu marit i que quan es van conèixer ella ja havia començat a l'ofici. Però és veritat que en René li havia comentat en la seva segona cita: «Tu ets costurera i jo em dic Tricot. Estem fets l'un per l'altra». Ell tampoc no devia ser gaire inventiu en les seves rèpliques. Però el cas és que la Madeleine va somriure, i de vegades amb un somriure posem en joc una vida sencera.

Vaig aprofitar per preguntar-li què pensava de Karl Lagerfeld. «Era l'home més senzill que he conegut», va respondre. «No tenia cap complicació. Se li entenia tot a la primera». Realment, aquesta no era la imatge que jo tenia d'ell. Em vaig deixar anar furtivament a una digressió mental: aquella informació era molt positiva per al meu llibre. Si la Madeleine resultés ser una mica decebedora, des d'un punt de vista novel·lesc, s'entén, sempre en podria anar espigolant aquí i allà detalls sucosos sobre el gran creador alemany. En Lagerfeld ho tenia tot per convertir-se en un recurs ben engrescador.

La Madeleine va evocar amb fascinació el que, segons semblava, havien estat els millors anys de la seva vida: els anys Chanel. Mai no podria oblidar l'arribada d'en Lagerfeld en un moment en què la casa havia perdut bona part

3. És el que s'anomena un aptònim: quan un cognom té un sentit relacionat amb la persona que el porta. A internet es pot trobar tota una llista d'aptònims cèlebres, que van del ballarí Benjamin Millepied (mil peus) al filòsof Robert Grossetête (cap gros).

del seu prestigi. Fins i tot s'havia arribat a parlar de tancament. Quan el dissenyador de moda hi havia anat per primera vegada, havia recorregut en silenci totes les plantes. Un recorregut que tothom va trobar interminable. Ningú no sabia què tenia intenció de fer; acceptaria la proposta de fer-se càrrec de les col·leccions? Va observar amb atenció les teles, es va impregnar de l'atmosfera de la casa. La Madeleine l'havia trobat particularment ben plantat. Al contrari del que podia pensar-se, no era un home ràpid. Ell, que adorava els llibres, caminava com qui va passant les pàgines d'una novel·la. En un moment donat, s'havia acostat a ella i li havia fet algunes preguntes. Quant de temps duia allà? Què pensava de l'empresa? Com veia el futur? Era aquella senzillesa el que no havia oblidat mai. La de prendre temps per a la reflexió i escoltar les persones presents. Aquella mateixa tarda, havia tornat amb uns quants esbossos. No havia dit que sí, l'acord era implícit. I va ser així com va arrencar la increïble segona època de Chanel.

La Madeleine tenia cinquanta anys, les seves filles arribaven a l'adolescència, la seva educació ja no era tan absorbent i podia implicar-se com mai en la seva feina. Li agradava l'excitació de les desfilades, quan tot l'equip treballava en l'ambient histèric dels bastidors; era la gran època d'Inès de La Fressange, dona adorable i elegant, segons la Madeleine. «Fins i tot va venir a la meua festa de comiat, tot un detall...». Una vegada més, la Madeleine va semblar emocionada davant l'evocació del passat. Tot li semblava tan proper...; hi ha èpoques allunyades que tenim la sensació de poder tocar allargant la mà.

Va somriure en parlar dels excessos de la professió. Cada col·lecció adquiria proporcions demencials amb aquella

sensació de poder inventar una època amb un tros de tela. Allò tornava tothom una mica boig. Va recordar tot de discussions que, amb la perspectiva del temps, semblaven fútils; foteses entre ignorants de l'efímer: ara ja estaven tots en igualtat de condicions, sota terra. L'evocació d'aquell passat febril va tornar la Madeleine, per contrast, a un dia a dia sense projectes. La meua presència potser podria donar un sentit una mica diferent de les seves hores. En qualsevol cas, se la veia feliç amb el meu entusiasme.

Després va començar a fer pauses, a mostrar-se més imprecisa, a repetir les mateixes anècdotes. Era sens dubte el cansament d'estar parlant des de feia més de dues hores. No volia esgotar la meua font. Li vaig proposar de deixar-la descansar, però em va demanar que em quedés una mica més: la seva filla estava a punt d'arribar.

9

La Valérie era exactament com me l'havia imaginat. No n'havia vist cap foto, però, escoltant la Madeleine, havia dibuixat en la meua imaginació una silueta que va resultar que s'hi assemblava força. Era una dona més aviat elegant, però en la seva aparença era fàcil percebre com una mena de lassitud. D'entrada, es va mostrar desconfiada cap a mi i va deixar que la sospita es passegés sense cap mena de discreció per la seva mirada. Era comprensible: la seva mare havia deixat pujar a casa un desconegut que no parava de fer-li preguntes. Probablement, la Valérie em prenia per un estafador, cosa que, de fet, tampoc no està tan allunyada del que és l'ofici d'escriptor.

Em va tornar a preguntar:

—Així, s'han trobat pel carrer i la meva mare l'ha convidat a venir a prendre un te a casa seva?

—Sí, això mateix.

—I ho fa molt sovint, pujar d'aquesta manera a casa de les senyores grans?

—L'hi explicaré tot. Soc escriptor...

La Valérie es va acostar a la seva mare:

—Va tot bé, mare?

—Molt bé —va respondre la Madeleine amb un gran somriure, la intensitat del qual va semblar que sorprenia la seva filla.

Per mirar de relaxar l'ambient, vaig introduir el meu nom en un buscador d'internet i vaig allargar el meu telèfon a la Valérie. Així, va poder constatar que no mentia, que ja havia publicat força llibres, alguns dels quals havien tingut un cert èxit. Aprofitant aquesta imatge ja més positiva, vaig tornar a explicar-li el perquè de la meva presència. Desconcertada, va respondre:

—Un projecte literari? La meva mare... un projecte literari?

—Sí.

—La meva mare? Un projecte literari?

—És una idea una mica particular, ho reconec... Però he decidit aturar la primera persona que em trobés pel carrer... i escriure sobre ella.

—I ha estat casualment la meva mare?

—Sí. M'he dit que qualsevol vida podia ser apassionant.

—Segurament. Sí, segurament. Però a qui li poden interessar les històries de la meva mare? Si fins i tot jo, que soc la seva filla, de vegades desconnecto.

—Cregui'm, tindrà força. M'ha parlat ja del vostre pare, de la germana..., d'en Lagerfeld...

—Ah, vaja, i què ha dit de la meva germana?

—Fixi's... senzillament... aquesta manera com m'ha fet la pregunta... en aquest to una mica viu... em fa pensar que...

—Ah, ja ho entenc. La seva novel·la és per desenterrar històries de família. Tot el que fa mal.

—De cap de les maneres... no aniré mai contra la seva voluntat.

—Això és el que diuen tots. No llegeixo gaires novel·les contemporànies, però ja sé que escriure és sovint una manera de passar comptes.

—...

No sabia què respondre. No anava desencaminada. Les novel·les es venen cada vegada menys, i això per força accentua l'interès dels editors per les polèmiques i les confidències escabroses. I era això una temptació també per a mi? No podia negar que esperava de la meva protagonista alguns secrets de família que fessin venir ganes d'anar passant les pàgines. Sota el meu aspecte d'apassionat per la vida d'una àvia, jo no era més que un vampir àvid de catàstrofes. Siguem sincers: la felicitat no interessa a ningú.

—No diu res? —va continuar la Valérie.

—Perdó, perdó... estava reflexionant. Comprenc perfectament el que sent. Pensa que el que m'interessarà seran els dolors. M'estimo més ser honest amb vostè: no li puc garantir res. La seva mare ha acceptat de parlar amb mi, i jo he de ser lliure en les meves transcripcions. Però no està obligada a dir-m'ho tot...

—Sap perfectament com aniran les coses. Es guanyarà vostè la seva confiança, és gran, no s'adona bé de tot...